

Русанова І. О.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ ТА ЗАСАД АДМІНІСТРУВАННЯ У СУДІ

Судова влада характеризується наявністю специфічних принципів організації та діяльності. Одним із основних принципів судового права виступає принцип незалежності, який складається з принципу незалежності суддів та незалежності судів. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» в ст. 48 закріплює, що суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання. Суддя здійснює правосуддя на основі Конституції і законів України, керуючись при цьому принципом верховенства права. Втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом. А ст. 6 зазначеного Закону встановлює, що здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права. Звернення до суду громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, з приводу розгляду конкретних справ судом не розглядаються, якщо інше не передбачено законом. Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою впливу на безсторонність суду забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Традиційно при характеристиці суду прийнято робити акцент саме на те, що суд це спеціальний орган, який здійснює правосуддя, і розглядаючи при цьому тільки власні теоретичні та практичні питання судочинства, не приділяючи уваги тому, що в першу чергу суд є органом державної влади, який має певну внутрішню структуру, та взаємовідносини як і в самій структурі, так і з іншими органами державної влади.

Тобто суд є окремим, самостійним елементом правовідносин, що протікають у суспільстві, у якому крім відносин, які виникають під час процесуального розгляду справи (провадження), існують й інші відносини – внутрішні, до яких можна віднести управлінську і кадрову політику, проблеми внутрішньої організаційної структури тощо. Всі ці питання пов'язані з організацією ефективної роботи суду, тобто зі здійсненням управлінських дій, та мають таке ж важливе значення для забезпечення здійснення справедливого та об'єктивного правосуддя, гарантування незалежності суддів при розгляді судових спорів, як і законодавчі норми, що визначають основні принципи і процедуру судочинства.

Отже, виокремлюючи дві групи відносин, що існують у суді, можна стверджувати, що втручатися у відносини, які виникають під час провадження процесуальної діяльності, не можна, а відносини, які виникають під час виконання організаційної діяльності, тобто такої діяльності, яка забезпечує можливість здійснення правосуддя, навпаки, потребують злагодженої координації та адміністрування.

Головна мета адміністрування у суді полягає в забезпеченні належних умов для справедливого відправлення правосуддя та винесення судьями своєчасних, чітких і добре обґрунтованих рішень, які є зрозумілими як для учасників справ, так і для широкого за-

галу. Досягнення цієї мети передбачає послідовне виконання менш масштабних завдань, кожне з яких заслуговує окремого розгляду. Ці завдання охоплюють: 1) зведення до мінімуму обсягу несуддівських (або суто адміністративних) функцій, які виконують судді, шляхом забезпечення належного виконання цих функцій працівниками апарату суду. Не менш важливим аспектом цього завдання є те, що роботою працівників апарату суду мають керувати професійні судові адміністратори (керівники апарату), в той час як голова суду здійснює тільки загальний нагляд за роботою адміністративного апарату суду, а не займається вирішенням всіх управлінських та адміністративних питань особисто; 2) забезпечення максимальної доступності суду для користувачів та відвідувачів, у тому числі за рахунок запровадження такої моделі, згідно з якою відвідувачі суду розглядаються як клієнти, які звертаються до суду з метою отримання необхідних їм послуг правосуддя; 3) забезпечення максимально ефективної роботи всіх підрозділів та служб судів шляхом реорганізації та автоматизації робочих процесів.

Отже, враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що судді є незалежними лише при здійсненні правосуддя, однак ця незалежність не повинна поширюватись на відносини позапроцесуального характеру, що протікають у суді.

Сакара Н. Ю.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СУДОВИЙ ЗБІР» ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ

22.05.2015 р. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору» № 484-VIII були внесені зміни до Закону України «Про судовий збір» від 08.07.2011 р. № 3674-VI (надалі – ЗУ «Про судовий збір»), пов'язані, по-перше, зі збільшенням ставок зі сплати судового збору, а також, по-друге, зі скороченням кола осіб, звільнених від його сплати. У зв'язку з наведеним постає питання, чи не було створено цим Законом обмеження права на доступ осіб до суду, які можуть призвести до порушення права на справедливий судовий розгляд, гарантованого в п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

Для відповіді на окреслене питання вважаємо за доцільне звернутися до практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), оскільки саме в ній розкривається сутність права на доступ до правосуддя.

Перш за все хотілося б відмітити загальну позицію ЄСПЛ щодо сутності права на доступ до правосуддя та можливості встановлення на рівні національного законодавства обов'язку сплачувати судовий збір при зверненні до суду. Так, п. 1 ст. 6 Конвенції гарантує кожному право подавати до суду будь-який позов, що стосується його цивільних прав та обов'язків. Таким чином, це положення містить у собі «право на суд», з якого випливає право доступу до суду, тобто право порушувати провадження у суді в цивільних справах. Разом з тим «право на суд» не є абсолютним. Воно може бути піддане обмеженням, дозволеним за змістом, тому що право на доступ до суду за самою своєю природою потребує регулювання з боку держави (*Case of Golder v. United Kingdom, Case of Airey v. Ireland*). ЄСПЛ вважає, що положення п. 1 ст. 6 про виконання зобов'язання забезпечити ефектив-